

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z
ในระดับอุดมศึกษาให้พร้อมสำหรับสถานประกอบการ
Instruction for Developing Soft Skills of Generation Z Students in
Higher Education to be Ready for Enterprise

ปรางฉาย ปรัตคจริยา,* ธิติพร สุวรรณอำภา,** และวิภารัตน์ มุสิกะเจริญ***
Prangchay Paratkajariya, Thitiphorn Suwanampa, and Wiparat Moosikajaroen

Received: October 17, 2022 Revised: May 23, 2023 Accepted: June 7, 2023

บทคัดย่อ

กลุ่มเจนเอเรชัน Z คือ ผู้ที่เกิดระหว่าง พ.ศ. 2538 – 2552 มีช่วงอายุระหว่าง 13 - 23 ปี ลักษณะของผู้เรียนในกลุ่มนี้มีความสามารถในการจำภาพมากกว่าตัวหนังสือ ผูกพันกับการใช้สื่อเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและรวดเร็ว ดังนั้นผู้เรียนกลุ่มนี้จึงฉลาดเฉลียว สามารถทำงานหลายอย่างพร้อมกันได้ในเวลาเดียว รวมถึงมีความยืดหยุ่นค่อนข้างสูงกล้าคิดกล้าทำ แต่ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความอดทนต่ำ คล้อยตามผู้อื่นได้ง่าย ขาดการคิดวิเคราะห์และไม่ชอบการโต้แย้งหรือการแข่งขัน ส่งผลต่อการขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดภาวะผู้นำ ขาดทักษะการสื่อสาร ขาดทักษะทางสังคม และความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ลดลง ซึ่งทักษะเหล่านี้เป็น Soft Skills ที่ผู้ประกอบการต้องการ ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ให้มี Soft Skills จะต้องปรับตั้งแต่ระดับนโยบาย สถาบัน หลักสูตร รายวิชา ผู้สอน รวมทั้งตัวผู้เรียนเอง การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นหนึ่งในกลยุทธ์ทางการศึกษาที่ประกอบด้วย การเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity - Based Learning) การเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) ซึ่งรูปแบบการเรียนเหล่านี้เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนและได้ลงมือปฏิบัติจริง โดยที่ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ รวมถึงการมีปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมชั้นและผู้สอน การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ยังส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูงและส่งเสริมการพัฒนา Soft Skills ที่ผู้ประกอบการต้องการ เช่น ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) ทักษะการแก้ไข

* อาจารย์สังกัดโครงการจัดตั้งวิทยาเขตสุพรรณบุรี มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์

** อาจารย์ประจำภาควิชาการพยาบาลครอบครัวและผดุงครรภ์ วิทยาลัยพยาบาลศาสตร์อัครราชกุมารีราชวิทยาลัยจุฬารักษ์

*** รองศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษรศาสตร์

ปัญหา (Problem Solving Skills) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills)

คำสำคัญ: การจัดการเรียนการสอน, เจเนอเรชัน Z, สถานประกอบการ, Soft Skills

Abstract

Generation Z represents people born between 1995 – 2009, aged between 13-23 years old. Characteristics of the learners in this group are the ability to remember images (visual memory), bound to use the media, able to access information. Therefore, this group of learners is smart and they can do several different jobs at the same time. They have quite high flexibility, dare to think, dare to do but this group of learners has low patience, easy to be manipulated, lack analytical thinking and they don't want to be a of argument or competition. These characteristics deprive them of creativity also leadership, lack of communication skills, social skills and emotional intelligence (EQ) decreased, which are Soft Skills that entrepreneurs need. To provide instruction for Generation Z to develop Soft Skills, it must be adjusted from policy level, institution, curriculum, subject, instructors, as well as the learners themselves. Active-learning is one of educational strategy, within which many other Activity-Based Learning, Experiential Learning, Problem-Based Learning and Project-Based Learning reside. These instructions are learner-centered. Learners participate in learning activity plans. It is a form of learning by doing and it allows learners to apply their knowledge. These instructions include interaction between learners, classmates and teachers. Active-learning encourages learners to create a thought process, advanced analysis to the development of Soft Skills that entrepreneurs need, such as Communication Skills, Critical Thinking Skills, Problem Solving Skills, Creativity, and Interpersonal Skills.

Keywords: Instructions, Generation Z, Workplace, Soft Skills

บทนำ

ประชากรในกลุ่มเจนเนอเรชัน Z คือ กลุ่มคนที่เกิดระหว่างปี พ.ศ. 2538 – 2552 หรือมีอายุระหว่าง 13 - 23 ปี เป็นกลุ่มที่เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ คนกลุ่มนี้มีลักษณะแตกต่างจากกลุ่มเจนเนอเรชันอื่น เนื่องจากการเติบโตพร้อมกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ส่งผลให้ปรับตัวตามสถานการณ์ได้ดี มีความเป็นตัวเองสูง กล้าคิดกล้าแสดงออก ไม่อยู่ในกรอบ (รัตนา กลิ่นจ้อย, และวาสนา จักรแก้ว, 2563, หน้า 199) และพบว่าตั้งแต่ พ.ศ. 2563 เป็นต้นไป ประชากรกลุ่มนี้ได้เริ่มเข้าทำงานในฐานะ First Jobber หรือผู้ที่เข้าทำงานเป็นครั้งแรกและเพิ่งจบการศึกษา ทั้งนี้ลักษณะการทำงานของเจนเนอเรชัน Z นั้น เน้นความสมดุลในการใช้ชีวิตส่วนตัวและการทำงาน ค่าตอบแทนสูงไม่ได้เป็นสิ่งยึดเหนี่ยวให้คงอยู่ในองค์กรได้นาน เนื่องจากกลุ่มเจนเนอเรชัน Z เติบโตมากับเทคโนโลยีจึงสามารถทำงานหลายอย่างพร้อมกันได้ในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้มีช่องทางในการประกอบอาชีพได้มากขึ้น ทำให้ไม่ยึดติดกับองค์กร หากไม่มีความสุขกับงานที่ทำ ก่อให้เกิดอัตราการเข้าและออกจากองค์กรสูงเช่นกัน กลุ่มเจนเนอเรชัน Z มีอัตราการออกจากงานที่ 12 - 15 % เพิ่มขึ้นจากเดิม (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, 2564, ย่อหน้า 4) และจากการที่ผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษานั้นได้รับความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีแบบก้าวกระโดดนั้น คนกลุ่มนี้จึงใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับโลกออนไลน์และสามารถใช้สื่อได้หลากหลาย ดังนั้นลักษณะของผู้เรียนในกลุ่มนี้จึงมีความสามารถในการจำภาพ ประมวลผลข้อมูลจากภาพได้ดีกว่าตัวหนังสือ แยกแยะข้อมูลจากภาพได้ดี ผูกพันกับการใช้สื่อ สามารถเข้าถึงข้อมูลได้รวดเร็ว ดังนั้นผู้เรียนกลุ่มนี้จึงมีความฉลาด กล้าคิดกล้าทำ สามารถทำงานได้หลากหลายซึ่งงานที่ต้องสนุกและท้าทาย แต่ทว่าการเติบโตพร้อมกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยีทำให้ผู้เรียนกลุ่มนี้มีความอดทนต่ำ คล้อยตามผู้อื่นได้ง่ายซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดความคิดวิเคราะห์และไม่อยากมีการโต้แย้งหรือการแข่งขัน จึงทำให้ขาดความคิดสร้างสรรค์ ขาดภาวะผู้นำ ความฉลาดทางอารมณ์ (EQ) ลดลง รวมถึงผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z เลือกรับข้อมูลในส่วนตัวตนเองสนใจ ชอบใช้ข้อความที่สั้นและมีช่วงของความสนใจที่สั้นและจำกัด รวมถึงชอบทำงานคนเดียว จึงทำให้ขาดการมีมนุษยสัมพันธ์และการทำงานเป็นทีม

ด้วยปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้สถาบันการศึกษาต้องเตรียมความพร้อมในการเข้าสู่ตลาดแรงงานของผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา ผู้สอนควรทำความเข้าใจพฤติกรรมของผู้เรียนที่มีความแตกต่างทั้งจากตัวผู้สอน รวมถึงจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้เหมาะสมเพื่อเตรียมบุคคลเข้าสู่เส้นทางอาชีพ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องมีคุณสมบัติที่ตอบสนองต่อความต้องการของตลาดแรงงานและผู้ประกอบการ ทั้งในด้านความรู้และทักษะในการทำงานของแต่ละสายงานให้ประสบความสำเร็จแล้ว ยังต้องมีทักษะที่สามารถปรับใช้ได้ทุกอาชีพ เช่น ทักษะทางการติดต่อสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะแก้ปัญหา ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และการมีจริยธรรมในการทำงาน (รัตนวิรัช เพ็ญรัตนศิริ, 2564, หน้า 66 - 67) ทักษะเหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งของ Soft Skills ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในตัวของมนุษย์ เช่น บุคลิกภาพ ทศนคติ และความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น ถือได้ว่าเป็นทักษะทางด้านอารมณ์และสังคมที่แต่ละบุคคลต้องมีเพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นทักษะที่สำคัญยิ่งต่อการประกอบอาชีพให้ราบรื่น มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน

การเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สนับสนุนให้ผู้เรียนมีบทบาทหลักในการเรียนรู้ เน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้สอนและเพื่อน

ร่วมชั้นเรียน รวมถึงการทำกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกัน โดยใช้กระบวนการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ สร้างสรรค์ จนเกิดเป็นองค์ความรู้ใหม่ จึงส่งผลให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดี และเป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรม และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม (ภริมา วิจิธาสิทธิกุล, และชนินันท์ แยมขวัญเมือง, 2565, หน้า 921) จึงกล่าวได้ว่าการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นหนึ่งในวิธีที่ช่วยพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนในกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาให้มีความพร้อมก่อนที่จะเข้าทำงานในสถานประกอบการ

Soft Skills คืออะไร

Soft Skills หรือ จรรยาวัชระ หมายถึง ทักษะที่เป็นลักษณะเฉพาะหรือคุณสมบัติเฉพาะของบุคคลในเรื่อง ความฉลาด ความสามารถทางอารมณ์ หรือความมีคุณธรรม มีลักษณะเป็นนามธรรม (สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, 2557, ย่อหน้า 1) เป็นทักษะที่สามารถช่วยให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นได้ (ชโลทร โชติเกียรติเวช, และวัลลภา อาริรัตน์, 2560, หน้า 47) Soft Skills ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การทำงานร่วมกับผู้อื่น และเป็นทักษะสำคัญที่ปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) สร้างขึ้นมาไม่ได้ (บุหงา ชัยสุวรรณ, พรธมลภาศ กุลติลก, และชัชญา สุกุณา, 2565, หน้า 113) ซึ่ง Soft Skills เป็นทักษะที่ผู้ประกอบการต้องการให้บัณฑิตจบใหม่พึงมี

Soft Skills ครอบคลุมทักษะที่หลากหลาย เช่น ทักษะการสื่อสาร ทักษะการเป็นผู้นำ ทักษะการทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ไขปัญหา ทักษะการตัดสินใจ ทักษะการต่อรอง ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะจริยธรรมในการทำงาน ทักษะความคิดสร้างสรรค์ ทักษะการจัดการโครงการและทักษะการบริหารเวลา เป็นต้น (Wikijob Team, 2022, ย่อหน้า 8) แม้ว่าสถานประกอบการต่าง ๆ ได้นำเทคโนโลยี เช่นการใช้หุ่นยนต์หรือปัญญาประดิษฐ์ (AI: Artificial Intelligence) เข้ามาแทนแรงงานมนุษย์ แต่สถานประกอบการยังต้องการแรงงานมนุษย์ในการขับเคลื่อนธุรกิจ เมื่อ Soft Skills ทำให้มนุษย์แตกต่างจากปัญญาประดิษฐ์และเป็นทักษะที่ผู้ประกอบการเชื่อว่าจะช่วยพัฒนาและเพิ่มศักยภาพของสถานประกอบการได้ ซึ่งจากผลการสำรวจตลาดแรงงานพบว่า ผู้สมัครงานส่วนใหญ่ขาด Soft Skills (รัตนวัชร เพ็ญรัตน์ศิริ, 2564, หน้า 61) ซึ่งลักษณะของ Soft Skills ที่สถานประกอบการต้องการ มีทักษะดังต่อไปนี้ (Vasanthakumari, 2019, pp. 67 - 70)

1. ทักษะการสื่อสาร (Communication Skills) การสื่อสารระหว่างบุคคลและระหว่างหน่วยงานที่มีประสิทธิภาพช่วยให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ลดความขัดแย้ง ทำให้การดำเนินการในเรื่องต่าง ๆ สำเร็จลุล่วง
2. ทักษะในการทำงานเป็นทีม (Teamwork Skills) ทีมที่มีความเป็นหนึ่งเดียวจะทำให้งานสำเร็จ บรรลุเป้าหมายได้ สมาชิกในทีมต้องมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ช่วยเหลือกัน ให้เกียรติกัน ไว้วางใจซึ่งกันและกัน รวมถึงมีการแบ่งงาน แบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ กระจายงานตามความรู้และตามความถนัด
3. ทักษะจริยธรรมในการทำงาน (Professional Ethics skills) เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการมีจริยธรรมคุณธรรมที่บุคลากรในสถานประกอบการพึงมีตามลักษณะเฉพาะของแต่ละอาชีพ
4. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) เป็นทักษะที่ช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างราบรื่นและสงบสุข ซึ่งการดำเนินงานของสถานประกอบการจะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์

ที่ดีต่อกันของบุคลากร เนื่องจากแต่ละสถานประกอบการมีบุคลากรที่มีความแตกต่างกันทั้งด้านการศึกษา อายุ ความรู้ความสามารถประสบการณ์ ทักษะ

5. ทักษะการบริหารเวลา (Time Management Skills) เป็นทักษะการบริหารจัดการเวลาให้มีประสิทธิภาพ โดยใช้แรงกายแรงใจให้สิ้นเปลืองน้อยที่สุดในการทำงานให้ประสบความสำเร็จ

6. ทักษะการเป็นผู้นำ (Leadership Skills) เป็นความสามารถในการจูงใจผู้อื่น ทั้งผู้ที่อยู่ในสายการบังคับบัญชา และผู้ที่ไม่ได้อยู่ในสายการบังคับบัญชา ทักษะการเป็นผู้นำต้องใช้หลายทักษะร่วมกัน เช่น ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทักษะการแก้ไขปัญหา เป็นต้น

7. ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking Skills) การคิดอย่างมีวิจารณญาณจะนำไปสู่การตัดสินใจอย่างรอบคอบ มีการไตร่ตรองศึกษาข้อมูลและสามารถแยกแยะว่าข้อมูลใดเป็นจริงหรือข้อมูลนั้นมีความน่าเชื่อถือเพียงใด

8. ทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem Solving Skills) เป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้วิธีแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ ที่มีกระบวนการในการแก้ปัญหา สามารถหาสาเหตุของปัญหา รวมถึงการคิดวิธีแก้ปัญหา แสวงหาแนวทางที่ดีในการแก้ปัญหา

9. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity Skills) ความคิดสร้างสรรค์นำไปสู่การคิดค้นเพื่อสร้างผลงานและการทำงานต่าง ๆ ก่อให้เกิดการพัฒนางาน และเป็นการแสวงหาแนวทางใหม่ในการพัฒนางานให้ดีขึ้น รวมถึงช่วยยกระดับความสามารถและพัฒนาทักษะ

การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันกับการพัฒนาทักษะทางด้าน Soft Skills

ปัญหาของการจัดการเรียนการสอนในยุคปัจจุบันที่ส่งผลต่อการพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา มีปัจจัยดังนี้

1. วิธีการสอนแบบเดิมไม่ตอบสนองความต้องการและไม่เหมาะสมกับลีลาการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นเหตุให้ผู้เรียนไม่อยากเข้าเรียน ไม่มีส่วนร่วมกับการเรียน รวมถึงเกิดความไม่เข้าใจกันระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Cickovska, 2020, p. 275) อาจกล่าวได้ว่าการสอนแบบเดิมก่อให้เกิดช่องว่างทั้งด้านการเรียนและด้านความสัมพันธ์ของผู้เรียนและผู้สอน เช่นนี้แล้วผู้เรียนไม่มีแรงจูงใจและไม่มีความตั้งใจในการเรียน ดังนั้นการเรียนการสอนแบบนี้จึงไม่เกิดการพัฒนทั้งด้านวิชาการและ Soft Skills ซึ่งต้องเติมเต็มซึ่งกันและกันเพื่อให้เกิดความสมดุลของชีวิตผู้เรียน ทั้งการใช้ชีวิตกับสังคมแวดล้อม

2. ปัญหาจากการถ่ายทอดของผู้สอนและกระบวนการเรียนรู้ด้าน Soft Skills ยังไม่เหมาะสม รวมถึงไม่มีการพัฒนาองค์ความรู้และการสนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม รวมถึงการที่ผู้เรียนไม่ตระหนักถึงความสำคัญของ Soft Skills และการพัฒนาตนเอง (บุษกร วัฒนบุตร, 2563, หน้า 92 - 93) ซึ่งจะเห็นได้ว่าผู้สอนมีความสำคัญต่อการถ่ายทอดและพัฒนา Soft Skills ให้ผู้เรียน ผู้สอนต้องถ่ายทอดความรู้ให้เต็มศักยภาพเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ รวมถึงประสานงานกับเพื่อนร่วมงานเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนราบรื่นและประสบผลสำเร็จ โดยที่ผู้สอนต้องเป็นต้นแบบที่ดีให้กับผู้เรียนในด้าน Soft Skills (ชโลทร โชติเกียรติเวช, และวัลลภา อารีรัตน์, 2560, หน้า 45)

3. ปัญหาจากการที่ผู้สอนไม่เชี่ยวชาญการใช้เทคโนโลยีในการสร้างสื่อในการเรียนการสอน รวมถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ซึ่งมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างยืดหยุ่น ชอบการเรียนรู้กับคลิปวิดีโอมากกว่าการเรียนแบบบรรยายและการอ่านหนังสือ ไม่ชอบใช้เวลากับข้อมูลที่มีเนื้อหาปริมาณมาก ให้ความสนใจกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งไม่นาน รวมถึงการชอบการทำงานคนเดียว จึงทำให้ผู้เรียนขาด Soft Skills ด้านทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Mosca, Curtis, Savoth, 2019, p. 66) ซึ่งทักษะเหล่านี้มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตประจำวันและการประกอบอาชีพในอนาคต เนื่องจากทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณช่วยให้ใช้หลักเหตุผลในการตัดสินใจหรือการกระทำใด ๆ และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลนั้น ก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันของมนุษย์ ซึ่งสามารถต่อยอดเพื่อนำไปใช้ในชีวิตรประจำวันและการประกอบอาชีพให้เป็นไปด้วยความปรองดองและราบรื่น

การพัฒนา Soft Skills ให้เกิดกับผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษา

การสร้างผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชัน z ในระดับอุดมศึกษาเพื่อให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีคุณภาพและสมรรถนะในการแข่งขันในตลาดแรงงานได้นั้น จะต้องมีการเตรียมความพร้อมทุกด้านและทุกภาคส่วน ต้องช่วยพัฒนาผู้เรียนกลุ่มนี้ จากกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ (Thai Qualifications Framework for Higher Education, TQF: HEd) ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการผลิตบัณฑิตให้มีทักษะที่จำเป็นต่อการทำงานในศตวรรษที่ 21 โดยบัณฑิตต้องรู้สึกในสาขาวิชาของตนเอง เพื่อนำมาสร้างองค์ความรู้ใหม่และพัฒนานวัตกรรมได้ มีความพร้อมในการปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์และสามารถพัฒนาตนเอง ดังนั้นการกระตุ้นให้บัณฑิตเหล่านี้ตระหนักถึงความสำคัญของ Soft Skills และการพัฒนา Soft Skills ผู้ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับต้องช่วยกันพัฒนาเพื่อให้บัณฑิตสามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานและผู้ประกอบการ ซึ่งมีแนวทางในการปฏิบัติดังในหัวข้อต่อไป

แนวทางการดำเนินงานที่จะช่วยพัฒนา Soft Skills

1. ระดับประเทศ: การปรับนโยบายหรือระบบในการสร้างการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม มีหน้าที่ในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาผู้เรียนให้มี Soft Skills การสร้างระบบสารสนเทศในการติดตามกำกับการทำงานตามแผนยุทธศาสตร์ การถ่ายทอดแผนยุทธศาสตร์สู่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สนับสนุนด้านงบประมาณ รวมถึงการปรับตัวบังคับตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษา (TQF) เพื่อส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนการสอนในลักษณะบูรณาการเพื่อเสริมสร้าง Soft Skills ให้แก่บัณฑิตในระดับอุดมศึกษา รวมถึงส่งเสริมให้เกิดเวทีแลกเปลี่ยนองค์ความรู้และประสบการณ์ระหว่างสถาบันการศึกษา สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในการสร้างองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาแบบบูรณาการที่สนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลง

2. ระดับสถาบัน: ภาวะผู้นำของสถาบันในการพัฒนาให้บัณฑิตที่มี Soft Skills ตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการนั้น ผู้บริหารของสถาบันทุกระดับ ต้องจัดทำหรือปรับวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย ยุทธศาสตร์ แผนงานและโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผู้เรียนให้มีความชัดเจน มีการถ่ายทอดไปสู่ปฏิบัติในระดับต่าง ๆ เช่น

ระดับคณะ สาขาวิชา ภาควิชา จนถึงอาจารย์และบุคลากรที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับสัมพันธกับผู้เรียน การจัดสรรทรัพยากร เช่น งบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยี และวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้สอดคล้องและเหมาะสม การส่งเสริมให้เกิดการออกแบบ การเรียนการสอนแบบกิจกรรมร่วมหลักสูตรและเสริมหลักสูตร เช่น โครงการในการพัฒนาผู้เรียนโดยการทำกิจกรรม ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน รวมถึงการพัฒนากิจกรรมการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการพัฒนา Soft Skills มีการปรับการวัดและการประเมินผลที่นอกเหนือจากความรู้และความเข้าใจ นอกจากนี้จะกำหนดนโยบาย วิทยาลัยทัศน์ และพันธกิจ ยังต้องวางกลยุทธ์ที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้ผู้เรียนเกิด Soft Skills คือ การเตรียมความพร้อมทางด้าน สถานที่ สภาพแวดล้อม บรรยากาศ ซึ่งหนึ่งในปัจจัยอันก่อให้เกิดการเรียนรู้ (มนตรี อินตา, 2562, หน้า 160) เพื่อให้ ผู้เรียนมีพื้นที่ในการจัดกิจกรรมสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ รวมถึงกิจกรรมในที่สาธารณะ เพื่อเป็นพื้นที่ในการพบปะ พูดคุยแลกเปลี่ยนนอกเหนือจากพื้นที่ในห้องเรียน

3. ระดับหลักสูตรรายวิชา การพัฒนากิจกรรมในหลักสูตรโดยมีการกำหนดให้รายวิชาของแต่ละชั้นปีมี กิจกรรมหรือโครงการเพื่อพัฒนา Soft Skills ควรจัดโครงการหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร โดยมีการประสานความร่วมมือในระหว่างสถาบัน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการทำกิจกรรมร่วมกัน และจัดรายวิชาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละชั้นปี (Majid, Liming, Tong, & Raihana, 2012; อ้างถึงใน มนตรี อินตา, 2562, หน้า 161) นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมหรือกำหนดให้มีกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลาย เพื่อส่งเสริม Soft Skills เช่น ใช้การจัดการเรียนการสอนแบบกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Zhang, 2012, p. 157) การใช้แฟ้มสะสมผลงาน (Portfolio) (Mamidenna, 2009, pp. 10 - 11) เป็นต้น

4. ระดับผู้สอน ต้องพัฒนาทักษะทางการสอนและเป็นแบบอย่างที่ดี รวมถึงปรับเปลี่ยนรูปแบบการสอน ให้เข้ากับผู้เรียน เพิ่มการพัฒนาเทคนิคการสอนแบบใหม่ ๆ ที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วม บทบาทผู้เรียนจะถูกเปลี่ยน จากผู้รับความรู้ไปสู่การมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Felder, & Brent, 1996, pp. 43 - 44) รวมถึงการจัดการเรียน การสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง สร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ให้ทุกคนได้มีการร่วมมือกันทำงาน โดยมีผู้สอน เป็นโค้ชซึ่งมีหน้าที่ออกแบบการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับธรรมชาติและความคิดของผู้เรียน ดังนั้นบทบาทของ ผู้สอนสามารถสรุปได้ดังนี้

4.1 การเตรียมการจัดการเรียนการสอน การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียน การวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะกับผู้เรียน เตรียมสื่อที่เหมาะสม ทรัพยากรการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เหมาะสม เตรียมการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดการเรียนรู้

4.2 การดำเนินการเรียนการสอนตามที่ได้วางแผนโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้สอน มีหน้าที่อำนวยความสะดวก ให้ความช่วยเหลือ รวมถึงสร้างบรรยากาศให้เหมาะสมต่อการเรียนรู้ และให้ข้อมูลป้อนกลับ ให้กับผู้เรียน

4.3 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่ได้ตั้งไว้ รวมถึงมีการเก็บรวบรวมผลงาน ของผู้เรียนเพื่อประเมินความก้าวหน้า

5. ระดับผู้เรียน ตัวผู้เรียนเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญเช่นเดียวกับส่วนอื่น ๆ ในข้างต้น ทั้งการเข้าร่วมในกิจกรรมหรือโครงการ ผู้เรียนต้องเปิดใจและยอมรับการทำกิจกรรมเพื่อฝึกฝนทักษะและปรับตัวเข้ากับสิ่งใหม่ ดังนั้นบทบาทของผู้เรียนมีดังต่อไปนี้

5.1 การเป็นผู้ที่ลงมือกระทำกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยตนเอง และมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนทุกขั้นตอน

5.2 การเป็นสมาชิกของกลุ่ม ผู้เรียนต้องแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนด้วยกัน หรือมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับครูผู้สอน

5.3 การมีส่วนร่วมในการประเมินการเรียนรู้ด้วยตนเอง การประเมินเพื่อนในกลุ่ม และการประเมินความก้าวหน้าของการเรียนในกลุ่มด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการให้ผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาที่อยู่ในกลุ่มเจนเอเรชัน Z นั้น เพื่อให้มี Soft Skills ที่ตรงตามความต้องการของสถานประกอบการ จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยนตั้งแต่ในระดับของนโยบาย จนมาถึงตัวผู้เรียน

หลักการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เพื่อส่งเสริม Soft Skills

หลักการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ (นิรดา เวชญาลักษณ์, 2562, หน้า 62) ซึ่งมีรากฐานจากแนวคิดของการศึกษาที่ต้องการสร้างองค์ความรู้ใหม่จากประสบการณ์เดิมในอดีต (Constructivist) ผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในการสร้างความรู้ (Felder, & Brent, 1996, pp. 43 - 44) ผู้สอนใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงความรู้เพื่อนำไปใช้ในการประกอบอาชีพในอนาคตได้ และสนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์ขั้นสูง ซึ่งจะส่งผลให้ผู้เรียนได้พัฒนา Soft Skills

หลักการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก แบ่งได้หลายมิติ ดังนี้

1. มิติเนื้อหา: เนื้อหาในการเรียนต้องส่งเสริมพัฒนาศักยภาพทางสมองของผู้เรียนในด้านการคิด การแก้ปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการการคิดขั้นสูง ซึ่งเป็นการส่งเสริมทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและทักษะการแก้ไขปัญหา

2. มิติกระบวนการเรียนการสอน: เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้อย่างสูงสุด ห้องเรียนจะถูกสร้างให้เป็นสภาพแวดล้อมที่ทุกคนทำงานร่วมกัน ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) หรือการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนเหล่านี้นอกจากเป็นการฝึกความรับผิดชอบยังเป็นการสร้างองค์ความรู้และการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งเกิดจากการลงมือทำ อันเป็นการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและทักษะการทำงานเป็นทีม รวมถึงทักษะการแก้ไขปัญหาได้เป็นอย่างดี

3. มิติบทบาทผู้เรียนและผู้สอน: ผู้สอนต้องทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยความสะดวกและผู้เรียนทำหน้าที่ร่วมสร้างความรู้ ดังนั้นผู้สอนจึงต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการพัฒนาทักษะ

ความคิดสร้างสรรค์ และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปรับการเรียนรู้ของตนเองตามความถนัดและความสนใจอันเป็นการยกระดับขีดความสามารถของผู้เรียนให้เพิ่มขึ้น รวมถึงเปิดใจยอมรับความคิดเห็นของผู้เรียน ส่วนผู้เรียนนั้นต้องให้ความร่วมมือกับผู้สอน มีความใฝ่รู้และกระตือรือร้นในการลงมือปฏิบัติและเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

4. มิติสื่อและเทคโนโลยี: ผู้สอนต้องใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลาย ทันสมัย เหมาะกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยใช้แอปพลิเคชันต่าง ๆ เพื่อเป็นช่องทางในการเรียน ช่องทางในการส่งงาน การทำแบบทดสอบ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การให้ข้อมูลสะท้อนกลับ และการเล่นเกม เช่น Google Classroom, Quizizz, Socrative Mentimeter, Kahoot เป็นต้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนเชิงรุกเพื่อเสริมสร้าง Soft Skills

การจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมให้ผู้เรียนได้สร้างวิธีการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้คิดและตัดสินใจด้วยตนเองภายใต้สภาพแวดล้อมที่อำนวยความสะดวก ผู้สอนจึงต้องจัดกิจกรรมที่หลากหลายและต้องมีการวางแผนการเรียนการสอนดังนี้

1. การกำหนดวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ ต้องการให้ผู้เรียนเรียนรู้อะไร ต้องการให้มีความสามารถในด้านไหน ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการเรียนรู้ให้ชัดเจน

2. การเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้สอนต้องเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน ต้องกำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน มีการทำความเข้าใจกับผู้เรียน ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการเรียนการสอน กิจกรรมต้องเน้นให้มีการเคลื่อนไหว เน้นการทำกิจกรรมกลุ่ม เน้นให้เกิดการแสวงหาความรู้ แก้ปัญหาและสร้างสรรค์นวัตกรรม ส่งเสริมให้เกิดการแสดงออกและแสดงความคิดเห็น ซึ่งกิจกรรมการเรียนการสอนนั้นสามารถบูรณาการกับแนวคิดสี่เสาหลักของการศึกษาที่สร้างขึ้นโดยคณะกรรมการนานาชาติว่าด้วยการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของ UNESCO ดังนี้ กิจกรรมต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนเพื่อรู้ (Learning to Know) การเรียนรู้เพื่อปฏิบัติได้จริง (Learning to Do) การเรียนรู้เพื่อที่จะอยู่ร่วมกันและการเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่น (Learning to Live Together) และการเรียนรู้เพื่อชีวิต (Learning to Be) (ปิยวรรณ สุนาสวน, มนัญญา มานะรัชศักดิ์, ธิรนนท์ ปานศุภวัชร, ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และมาเรียม นิลพันธุ์, 2564, หน้า 45)

3. การสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้ สร้างบรรยากาศในการมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็น มีทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสมในการเรียนรู้ มีการส่งเสริมให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่างผู้เรียนและผู้สอนหรือส่งเสริมบรรยากาศระหว่างผู้เรียนด้วยกัน เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข ผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และทำหน้าที่ในการสังเกต ชี้แนะ ยับยั้งเมื่อผู้เรียนเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ให้คำแนะนำเมื่อผู้เรียนเกิดความสงสัย

4. การใช้การประเมินที่มีความเหมาะสม ผู้สอนต้องใช้การประเมินที่หลากหลาย เช่น การประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic Assessment) การประเมินการปฏิบัติ (Performance Assessment) โดยใช้เทคนิควิธีการที่หลากหลาย ใช้ผู้ประเมินจากหลายฝ่าย เช่น ผู้เรียน เพื่อน ผู้สอน ผู้เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อประเมินความรู้ในเนื้อหาของแต่ละรายวิชาของผู้เรียน รวมถึงใช้การประเมินการสังเกตพฤติกรรม (Behavioral Observation) การประเมิน

ตนเองของผู้เรียน (Student Self - Assessment) และการประเมินโดยเพื่อน (Peer Assessment) เพื่อประเมิน Soft Skills ในแต่ละทักษะและระดับของ Soft Skills ที่ผู้เรียนได้รับการพัฒนา

จากแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้าง Soft Skills โดยการใช้การเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) ผู้เขียนจึงขอเสนอตัวอย่างรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้าง Soft Skills ของผู้เรียนในกลุ่มเจเนอเรชัน Z ในระดับอุดมศึกษาตามตารางดังนี้

ตาราง 1 ตัวอย่างการสังเคราะห์รูปแบบการเรียนการสอนที่เสริมสร้าง Soft Skills โดยใช้การเรียนการสอนเชิงรุก (Active learning)

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
การเรียนการสอน โดยใช้กิจกรรม เป็นฐาน (Activity - Based Learning)	<p>เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเอง ได้แก้ไขปัญหามาจากงานจริง และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกชั้นเรียนได้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้บรรยากาศที่แท้จริงและได้ฝึกการคิดวิเคราะห์และเรียนรู้จากกิจกรรมที่ได้กระทำ รวมถึงผู้เรียนได้มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานมี 6 ขั้นตอน ดังนี้ (ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ, 2564 หน้า 44) โดยขอยก ตัวอย่างในการกำหนดโจทย์ให้ผู้เรียนสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>1 สร้างความสนใจ: เป็นการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนใฝ่รู้ นำไปสู่การปฏิบัติ โดยการตั้งโจทย์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>2 ให้ประสบการณ์: เป็นการให้ความรู้ เนื้อหา แนวคิด ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมและผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม</p> <p>3 ปฏิบัติกิจกรรม: เป็นการจัดการกิจกรรมโดยใช้การระดมสมอง การทำงานเป็นทีมเพื่อออกแบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมตามความสนใจ</p> <p>4 สร้างความรู้ใหม่: ให้ผู้เรียนสร้างผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ออกแบบบรรจุภัณฑ์ รวมถึงทำการตลาด</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 3. ทักษะการแก้ไขปัญหา 4. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 5. ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 6. ทักษะการทำงานเป็นทีม 7. ทักษะการบริหารเวลา

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
	<p>5 แลกเปลี่ยนเรียนรู้: ให้ผู้เรียนแต่ละทีมจัดงานแสดงผลภัณฑ์</p> <p>6 ประเมินผล: เชิญคณาจารย์และผู้เข้าร่วมงานร่วมกันอภิปราย ประเมิน แสดงความเห็น และให้ข้อเสนอแนะต่อผลิตภัณฑ์</p> <p>กิจกรรมนี้เป็นการบูรณาการหลายศาสตร์และพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนได้หลายด้าน</p>	
<p>การเรียนรู้ การสอนเชิง ประสบการณ์ (Experiential Learning)</p>	<p>การเรียนรู้ด้วยวิธีการนี้เป็นการนำประสบการณ์เดิมมาตกผลึกโดยผ่านการคิดวิเคราะห์เพื่อให้เกิดแนวคิดหรือองค์ความรู้ใหม่ ซึ่งมีวงจร 4 ขั้น ดังนี้ (อรุณฉัตร คุรุวานิชย์, และชนันญา น้อยสันเทียะ, ม.ป.ป., ย่อหน้า 4)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การจัดการเรียนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์ (Experiencing) 2. มอบหมายให้ผู้เรียนมีการตั้งคำถามในทุก ๆ การเรียนรู้ เพื่อสะท้อนการคิด อารมณ์ ความรู้สึก (Reflecting) 3. กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ ความรู้จากการเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ตกผลึกทางด้านความคิด (Thinking) 4. ให้ผู้เรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจผ่านการกระทำซ้ำอีกครั้ง เพื่อให้เกิดการนำเอาข้อคิดไปใช้ (Acting) <p>เช่น การสร้างสถานการณ์แบบมีเงื่อนไขแล้วให้ผู้เรียนแสดงบทบาทสมมติ เพื่อประเมินพฤติกรรมตอบสนองผ่านทาง การแสดงบทบาทสมมติของผู้เรียนต่อสถานการณ์ต่าง ๆ และให้ผู้เรียนได้สะท้อนคิดจากการตั้งคำถามโดยผู้เรียนได้วิเคราะห์เหตุผลในการกระทำต่อสถานการณ์ที่ตนเองได้แสดงบทบาทสมมติ จากนั้นให้ผู้เรียนวิเคราะห์การกระทำของตนเองเพื่อให้เกิดการตกผลึกทางความคิด โดยที่ผู้สอนเป็นผู้ให้คำแนะนำและให้ผู้เรียนได้นำแนวคิดจากการตกผลึกไปปรับใช้ในการเรียน</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะการคิดอย่างมีวิจาร์ณญาณ 2. ทักษะการแก้ไขปัญหา 3. ทักษะความคิดสร้างสรรค์ 4. ทักษะจริยธรรมในการทำงาน

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
	<p>การดำรงชีวิตได้ ซึ่งการเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ ผู้เรียนจะได้พัฒนา Soft Skills ด้านความคิดเป็นหลัก เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ การคิดแก้ไขปัญหา การคิดอย่างสร้างสรรค์ รวมถึงการใช้หลักจริยธรรมและ คุณธรรมต่อสถานการณ์ต่าง ๆ</p>	
<p>การเรียน การสอนโดยใช้ ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning)</p>	<p>การจัดการสอนโดยการใช้ปัญหาเป็นฐาน มี 8 ขั้นตอน ดังนี้ (สิริวัฒน์ อายุวัฒน์, 2560, หน้า 20 - 21)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. การกำหนดปัญหา ซึ่งผู้เรียนต้องทำความเข้าใจกับ คำศัพท์ที่อยู่ในโจทย์ปัญหา เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน 2. การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เดิมของผู้เรียน 3. การตั้งสมมติฐานหรือตั้งคำถามที่ต้องการรู้จากโจทย์ หรือสถานการณ์ 4. การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ของผู้เรียน 5. การค้นคว้าหาความรู้ของผู้เรียนจากแหล่งข้อมูลที่ หลากหลาย 6. การอภิปราย วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ค้นคว้า แลกเปลี่ยน กับเพื่อนในกลุ่ม เพื่อการตัดสินใจ 7. การประยุกต์ความรู้ที่ได้จากขั้นตอนที่ 6 มาใช้กับโจทย์ 8. การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนและ การสะท้อนคิด โดยใช้การประเมินเพื่อการพัฒนา การประเมินกระบวนการและการประเมินความรู้รอบยอด <p>การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นส่วนสนับสนุน การพัฒนา Soft Skills ในด้านการคิด การทำงานเป็น ทีมและการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ 3. ทักษะการแก้ไขปัญหา 4. ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล 5. ทักษะการทำงานเป็นทีม
<p>การเรียนการสอน โดยใช้โครงการ เป็นฐาน (Project - Based Learning)</p>	<p>เป็นการเรียนที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ได้เรียนรู้ วิธีการแก้ปัญหา ทดลองด้วยตนเอง มีการวางแผน ฝึกการ เป็นผู้นำและผู้ตาม การเริ่มต้นโครงการต้องมีการกระตุ้น โดยผ่านการตั้งคำถามผ่านวัตถุประสงค์ เพื่อให้รู้ปัญหา ว่าผู้เรียนอยากรู้อะไร โดยให้ผู้เรียนเป็นผู้ออกแบบ การเรียนรู้ และให้ผู้เรียนลงมือค้นคว้า ปฏิบัติจริงตามที่</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. ทักษะการสื่อสาร 2. ทักษะการคิดอย่างมี วิจารณญาณ 3. ทักษะการแก้ไขปัญหา 4. ทักษะความคิด สร้างสรรค์

รูปแบบการจัด การเรียนการสอน	ลักษณะสำคัญของการเรียนการสอน	การเสริมสร้าง Soft Skills
การเรียนการสอน โดยใช้โครงงาน เป็นฐาน (Project - Based Learning)	ผู้เรียนอยากรู้ ในการดำเนินโครงการมีการสะท้อนการ เรียนรู้ การปรับปรุงโครงการและการนำเสนอสู่เวที สาธารณะ (มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, ม.ป.ป., ย่อหน้า 4) การเรียนรู้โดยใช้โครงงานเป็นฐาน เป็นส่วนสนับสนุน ให้ผู้เรียนได้พัฒนา Soft Skills ได้หลากหลายด้าน เช่นเกี่ยวกับการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานแล้ว ผู้เรียน ยังได้ฝึกทักษะการสื่อสารจากการนำเสนองานสู่เวที สาธารณะ	5. ทักษะความสัมพันธ์ ระหว่างบุคคล 6. ทักษะในการทำงานเป็นทีม

สรุป

การจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนา Soft Skills ของผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชั่น Z ในระดับอุดมศึกษาให้พร้อมสำหรับสถานประกอบการนั้น ต้องบูรณาการกันทุกภาคส่วน ตั้งแต่ระดับต้นน้ำในการประกาศใช้นโยบาย จนถึงระดับปลายน้ำที่ต้องจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับพฤติกรรม การเรียนและความถนัดของผู้เรียน อันเป็นการเสริมสร้างและพัฒนา Soft Skills รวมถึงเป็นการยกระดับศักยภาพของผู้เรียน โดยการจัดการเรียนการสอนเชิงรุก (Active Learning) เป็นการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยที่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้อำนวยการความรู้ ผ่านรูปแบบการเรียนการสอนแบบต่าง ๆ เช่น การเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐาน (Activity - Based Learning) การเรียนการสอนเชิงประสบการณ์ (Experiential Learning) การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem - Based Learning) และการเรียนการสอนโดยใช้โครงงานเป็นฐาน (Project - Based Learning) ซึ่งการจัดการเรียนการสอนเหล่านี้ช่วยเสริมสร้างและพัฒนา Soft Skills ในด้านที่ผู้ประกอบการต้องการ เช่น ทักษะการสื่อสาร (Communication) ทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) ทักษะการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ทักษะความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) และทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล (Interpersonal Skills) ทั้งนี้ผู้สอนต้องกำหนดวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้ให้ชัดเจน รวมถึงสร้างบรรยากาศในการเรียนให้สอดคล้องกับพฤติกรรมของผู้เรียน และใช้การประเมินให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเชิงรุกมีประสิทธิภาพสูงสุดและพัฒนาผู้เรียนให้มีทั้งความรู้และ Soft Skills เพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติงานในสถานประกอบการ ซึ่งต้องการพนักงานที่พร้อมทั้งความรู้ ความสามารถและ Soft Skills ที่เหมาะสม อันเป็นการเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้สถานประกอบการและสนับสนุนให้สถานประกอบการได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

เอกสารอ้างอิง

- ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และเอกสิทธิ์ ชนินทรภูมิ. (2564, พฤษภาคม - สิงหาคม). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ การสอนโดยใช้กิจกรรมเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถ ในการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ อย่างสร้างสรรค์ของนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยศิลปากร. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบุรี, 11(2), 38 – 48.**
- ชัชวาล วงศ์สารี. (2562, มกราคม - เมษายน). การสอนการคิดให้มีวิจรรย์ญาณในนักศึกษาพยาบาล Generation Z: การทบทวนวรรณกรรม. **วารสารพยาบาลทหารบก, 20(1), 21 - 30.**
- ชลภัทร โชติเกียรติเวช, และวัลลภา อารีรัตน์. (2560, มกราคม - เมษายน). ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาทักษะ Soft Skills เพื่อการจัดการเรียนรู้ของครู ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. **วารสารวิจัย มข.(ฉบับบัณฑิตศึกษา) สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 5(1), 44 – 52.**
- ณิรดา เวชญาลักษณ์. (2562). **หลักการจัดการเรียนรู้.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุษกร วัฒนบุตร. (2563, มกราคม - มีนาคม). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนา Soft Skills ของเยาวชนไทย ในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิจัยวิชาการ, 4(1), 87 - 94.**
- บุหงา ชัยสุวรรณ, พรรณพิลาศ กุลติลก, และชัชญา สุกุณา. (2565, มกราคม - เมษายน). สถานการณ์ แนวโน้ม และความต้องการความรู้และทักษะปัญญาประดิษฐ์ทางการสื่อสารเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากรวัยทำงานในประเทศไทย. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 30(1), 110 - 134.**
- ปิยวรรณ สุนาสวน, มณัญญา มานะรัชต์ศักดิ์, ถิรนนท์ ปานศุภวัชร, ชนสิทธิ์ สิทธิสูงเนิน, และมาเรียม นิลพันธุ์. (2564, มกราคม – มิถุนายน). การศึกษาแนวทางการบริหารจัดการหลักสูตรเพื่อส่งเสริมศักยภาพ รายบุคคลในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษาโรงเรียนสาธิตสังกัดมหาวิทยาลัยระดับมัธยมศึกษา. **วารสารวิจัย และพัฒนาหลักสูตร, 11(1), 36 – 48.**
- ภริมา วินิธาสถิตกุล, และชนินันท์ แยมขวัญเมือง. (2565, กันยายน - ธันวาคม). การเรียนรู้เชิงรุก: แนวทางการเรียนการสอนที่เป็นเลิศในศตวรรษที่ 21. **วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย, 6(3), 921 – 933.**
- มนตรี อินตา. (2562, มกราคม - มิถุนายน). Soft Skills: ทักษะที่จำเป็นสู่ความเป็นมืออาชีพของครูยุคใหม่. **วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ ศรีนครินทรวิโรฒ, 20(1), 153 – 167.**
- มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี. (ม.ป.ป.). **การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Project Based Learning: PBL).** สืบค้น สิงหาคม 15, 2565, จาก https://www.ubu.ac.th/web/files_up/43f2017010522270295.pdf.
- รัตนวิษฐ์ เพ็ญรัตน์หิรัญ, และก่องทรัพย์ ทองคำ. (2564, มกราคม - เมษายน). การสำรวจ Soft Skills ที่จำเป็น ของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21. **วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 15(1), 59 – 69.**

- รัตน์า กลิ่นจ้อย, และวาสนา จักรแก้ว. (2563, เมษายน - มิถุนายน). การจัดการเรียนรู้วิชาภาษาอังกฤษ เพื่อทักษะการเรียนกับการเรียนรู้แบบลงมือปฏิบัติ สำหรับผู้เรียนกลุ่มเจนเอเรชั่น Z. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**, 22(4), 199 – 214.
- ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. (2564). “Gen Z” First Jobber รุ่นใหม่ เพื่อเข้าใจ "ความต่าง". สืบค้น สิงหาคม 12, 2565, จาก <https://www.kasikornresearch.com/th/analysis/k-social-media/Pages/Gen-Z-11-08-21.aspx>.
- สิริวัฒน์ อายุวัฒน์. (2560, พฤษภาคม – สิงหาคม). การเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem - Based Learning): ความท้าทายของการศึกษาพยาบาลในการพัฒนาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. **วารสารพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข**, 27(2), 20 – 21.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). **จรรยาวัชชะ**. สืบค้น สิงหาคม 14, 2565, จาก <http://legacy.orst.go.th/?knowledges>.
- อรุณฉัตร คุรุวานิชย์, และชนันญา น้อยสันเทียะ. (ม.ป.ป.). **ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ หรือ Experiential Learning Theory (ELT)**. สืบค้น สิงหาคม 16, 2565, จาก <https://www.lifeeducation.in.th/positive-education/>.
- Cickovska, E. (2020, December). Understanding and Teaching Gen Z in Higher Education. **Horizons - International Scientific Journal (Series A)**, 26(3), 275 - 290.
- Felder, R. M., & Brent, R. (1996, April). Navigating The Bumpy Road to Student - Centered Instruction. **College Teaching**, 44(2), 43 - 47.
- Majid, S., Liming, Z., Tong, S., & Raihana, S. (2012, December). Importance of Soft Skills for Education and Career Success. **International Journal for Cross-Disciplinary Subjects in Education (IJCDSE)**, 2(2), 1036 - 1042.
- Mamidenna, S. (2009, March). Use of Portfolios in a Soft Skills Course. **The Icfai University Journal of Soft Skills**, 3(1), 7 - 17.
- Mosca, J. B., Curtis, K. P., & Savoith, P. G. (2019, September). New Approaches to Learning for Generation Z. **Journal of Business Diversity**, 19(3), 66 – 74.
- Vasanthakumari S. (2019, September). Soft Skills and Its Application in Work Place. **World Journal of Advanced Research and Reviews**, 3(2), 66 – 72.
- WikiJob Team. (2022). **20 Soft Skills Employers Look For in 2023 (With Examples)**. Retrieved August 12, 2022, from <https://www.wikijob.co.uk/interview-advice/competencies/soft-skills>.
- Zhang, A. (2012, January). Peer Assessment of Soft Skills and Hard Skills. **Journal of Information Technology Education**, 11(1), 155 – 168.